

Türkiye'de Eğitim Bilimleri Tarihi Araştırmaları

Hasan Âli Yücel'in Bakanlığı Döneminde Uygulanan "Köy İlkokul Program Projesi" ile "Köy ve Bölge Meslek Kursları Öğretim Programı Taslağı" ve Eğitim Bilimleri Açısından Değerlendirilmesi

Cavit BİNBAŞIOĞLU

G.Ü. Gazi Eğitim Fakültesi Emekli Öğretim Görevlisi

Hasan Âli Yücel'in 100. Doğum Yıldönümü dolayısıyla İzmir Öğretim Üyeleri Derneği tarafından 16 Aralık 1997'de düzenlenen panele sunulan bildiri.

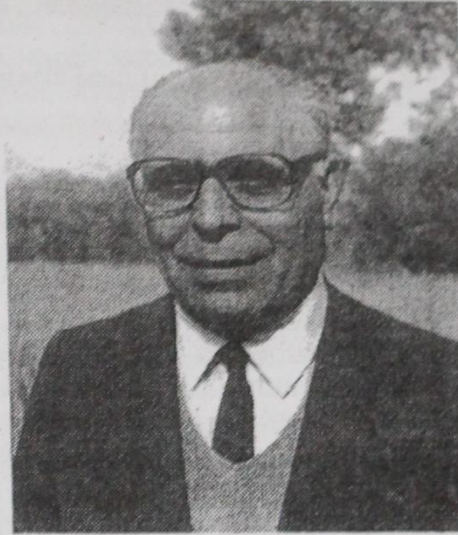
I- Tarihsel Temeller

"Yeni Okul", "Hayat Okulu", "İş ve Hayat Okulu" gibi adlarla yurdumuza girmeye çalışan dünyadaki çağdaş eğitim düşünce ve uygulamaları, 1935-1940 yıllarına kadar yaşama geçirilememiştir. 1935'te Saffet Arıkan'ın Millî Eğitim Bakanlığı'na, Hakkı Tonguç'un İlköğretim Genel Müdürlüğü'ne, 1938'de Hasan Âli Yücel'in Millî Eğitim Bakanlığı'na getirilmesiyle bu yeni eğitim akımları, Türk yurdunda da hayat bulmaya başlamıştır.

Eğitimde "etkinlik"i ya da "iş"i ön plana alan bu yeni okul düşüncesi, hemen hemen aynı yıllarda ülkemizde de uç vermeye başlamıştır. Örneğin Hazergratlı Mehmet Refet 1896'da yayımlanan "Terbiye-i Dimagiye yahut Usul-i Terbiye" adlı eserinde "Okullarda şekiller ve resimlerle öğretim yöntemine gerekli olan uygun şekil verilmiş sanılır. Fakat, yalnız göstermekle iş bitmez; öğrenciye problemi anlatmak, muhakeme ve çözümleme yaptırmak da gerekir. Gözler, zekanın yerini tutacak uygun araçlar değil; ancak zekanın artırılması için birer araçtır. En güzel öğretim yöntemi, görmekle değil; iş yapmakla olur. İş, düşünleri (fikirleri) hem zihne, hem de parmaklara nakşeder. Amerika'da çocuğa, bir buhar makinesinin hareket ve faaliyetini kağıt üzerinde gösterecek yerde ona, küçük bir örnek veriliyor; çocuk, makinenin parçalarını ayırır, yeniden birbirine birleştirir, makineyi meydana getirir." (Mehmet Refet, s. 27-28)

Bu John Dewey'nin ünlü "Okul ve Toplum" kitabını yayımladığı 1899 yılından 3 yıl önce İstanbul'da yayımlanan bir eğitim kitabından alınan bir parçadır.

Yine bundan 2 yıl sonra, bir Türk eğitimcisi olan Ahmet Mithat Efendi (1844-1912), Tarik gazetesinde yayımladığı "Gönlümüzdeki İlkokul" başlıklı bir

yazısında öğretimde gözlem, deney ve etkinliğe büyük yer vermektedir. (Öğretmen Ansiklopedisi ve Pedagoji Sözlüğü, s. 6)

Büyük şair ve eğitimci Tevfik Fikret de 1909'da önderliğini yaptığı "yeni okul" hareketinde hazırlanacak programda şu özelliklerin bulunacağını belirtiyordu: "İzlenecek program, kitabî anlayışa uygun, gereksiz bir öğretime imkan vermeyecektir. Kuramsal bir öğretimden kesin olarak vazgeçilecek ve sırf uygulama ve alıştırmalarla çocuklar, dikkatli olmaya alıştıracaklardır... Gerçek öğretimin karakter-

istik özelliği, mantıksal muhakemenin oluşmasına yönelik olarak, onun genişlemesine ve aydınlanmasına hizmet edecek müsbet bilgileri genç beyinlere özümsetmektedir." (Keramet, Salih Nigar, s. 48)

1910'da Avrupa'ya giderek oradaki yeni okulları gördükten sonra yurda dönen eğitimci İsmail Hakkı Baltacıoğlu, 1912 yılında yayımlanan "Talim ve Terbiyede İnkılap" adlı eserinde şöyle diyordu: "Eğitim, yaşam için en önemli sermayedir. Bilgilerin en büyük önemi, karakterin öğelerine kuvvet ve gelişme veren bir araç olması itibarıyla... Bir kuşağı hayata hazırlamak amacı, kişilerde metin karakterler oluşmasını sağlamak ile elde edilebilir. Yalnız programlar ve kitaplar üzerinde oynayan, fakat disiplini, öğretim yöntemini değiştirmeyen bir yenilik, ciddi bir yenilik olmaz. Yalnız belleği dolduran, fakat 'tiğer yetileri (melekeleri) boş bırakan bir ders, her yönüyle, mahkum bir derstir." (Baltacıoğlu, İ.Hakkı, s. 4)

Baltacıoğlu, gözlem ve incelemelerin sonuçlarını "disiplin yöntemlerinde" ve "öğretim yöntemlerinde" yapılması gereken değişikliklerle noktalyordu.

Yine İkinci Meşrutiyet döneminde Prens

Sabahattin, Satı Bey, Ethem Nejat, İsmail Mahir Efendi, Nafi Atuf Kansu gibi eğitimciler, yabancı ülkelerde gördükleri okulların ve eğitim yayınlarının etkisi ile, yeni okullara egemen olan disiplin ve öğretim yöntemlerindeki bu değişikliği, her fırsatta dile getiriyorlar ve ülkemizde bunların uygulanmasını istiyorlar, memur yetiştiren bir anlayışa karşı çıkıyorlardı. (Binbaşıoğlu, 1995, s.78-120)

İkinci Meşrutiyet'in sonlarında, 1919 yılında İstanbul Kız Öğretmen Okulu Müdürü bulunan Edip Bey, "Yeni Hayat Okulu" başlıklı bir projeyi bakanlığa sundu; fakat olumlu bir yanıt alamadı. (Bu okul ile ilgili bir haber ve tanıtma yazısı, Tedrisat Mecmuası'nın 47-4. sayısının 243-245. sayfalarında yayımlanmıştır.)

1923'te Cumhuriyet ilan edilmeden önce Atatürk'ün 1 Mart 1923'te TBMM'sini açış konuşmasında söylediği sözler, eğitim yöntemlerinde yapılması düşünülen, fakat bir türlü gerçekleşmeyen bu özlemleri, daha çarpıcı bir biçimde şöyle dile getiriyordu:

"Eğitim ve öğretimde uygulanacak yöntem, bilgiyi insan için fazla bir süs, bir baskı aracı, yahut uygar bir zevkten çok, maddi hayatta başarılı olmayı sağlayan uygulanabilir ve kullanılabilir bir aygıt haline getirmektedir." (Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri. C.I., 1961, s. 298)

8 Mart 1923'te Bakan İsmail Safa Özler tarafından yayımlanan Cumhuriyetin eğitimle ilgili temel ilkelerini açıklayan "Misak-ı Maarif" adı verilen bir genelge, Atatürk'ün bu sözlerini temel almış ve "Fransızların 'yeni okullar' dedikleri uygulamalı öğretim okullarına yaklaştıracak programlar hazırlanmakta gecikilmeyecektir." ifadesine yer vermiştir. (Binbaşıoğlu, 1995, s. 491)

Buna karşın bu okullar, kısa zamanda kurulamamıştır. 1931-32 öğretim yılında kız ve erkek "Uygulamalı Hayat Okulları" açılmıştır. Bu okulların program ve yönetmelikleri, Talim ve Terbiye Kurulu'nun 29.5.1932 tarihli ve 93 sayılı kararı ile kabul edilmiştir. (Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı; 1923-1983. İstanbul: Millî Eğitim B., 1995, s. 46)

İlkokulu bitirenlerin kabul edildiği bu okullarda üç yıllık birinci dönemin öğretim derecesi küçük ihtisas, bunu izleyen iki yıllık dönemi de orta ihtisas dönemine muadil sayılmıştır. Fakat, bu okulların da uzun süre devam etmediği anlaşılıyor.

Saffet Arıkan'ın Bakanlığı döneminde kurulan köy öğretmen okullarının açılmasıyla, aynı amaca yönelik başka okulların da açıldığı görülmektedir. Hasan Âli Yücel'in bakanlığı döneminde açılan köy

Köy kızlarının yetiştirilmesi üzerinde önemle durulmuştur

enstitüleri ile, hayata yönelik uygulamalı öğretim, büyük ölçüde gerçekleştirilmeye çalışılmıştır. Bu bildiride bu konu üzerinde durulmayacaktır. Bu, ayrı bir inceleme konusudur ve herhalde başka bir bildiriye yapılacaktır. Biz, burada Hasan Âli Yücel'in bakanlığa getirilmesinden sonra, köy okulu programının aldığı şekil ile köy enstitüsü mezunu öğretmenler işe başladıktan sonra, köy çocuklarına verilmek istenen eğitimin şekli üzerinde duracağız. Yine bunun bir devamı olarak, köy ve bölge okullarında açılacak "Köy ve Bölge Meslek Kursları"nın nitelikleri açıklanacaktır.

Köy ve bölge okullarında ilkokul mezunu olup da 16 yaşını tamamlamış gençler için, en az üç yıl daha okumak ve baba mesleği olan çiftçilik bakımından gereken teknik bilgi ve hünerleri kazanarak yetiştirmek söz konusudur. (Tonguç, İsmail Hakkı, "Köy Bölge Okulları ve Bir Bölge Okulu Örneği"; İlköğretim, Sayı: 195-197. 15 Aralık 1945)

II- Köy İlkokulu Program Projesi

Hasan Âli Yücel'in bakanlığı döneminde ilk yapılan işlerden birisi, köy okullarındaki öğrenim süresini 3 yıldan beş yıla çıkarmak olmuştur. Onun bakanlığı döneminde "Köy İlkokulu Program Projesi" adlı bir program uygulanmıştır.

Bu program, köy okullarındaki öğretimin uygulamalı ve âyanî, yani öğretimin elle tutulur ve gözle görülür biçimde gerçek nesnelere üzerinde açık ve

seçik olmasını istemektedir. Özellikle, köylerde hayat koşullarının bugünkü uygar hayata koşullarına uygun bir hale getirilmesini istemektedir. Bunun için köy kızlarının ev ve aile hayatını sağlıklı, daha iyi ve daha mutlu bir hale getirecek bilgi ve alışkanlıklara sahip olarak yetiştirilmeleri üzerinde durulmuştur.

Hazırlanan program projesi, her okulun, çevrenin koşullarına göre geliştirilebilecek esnek bir nitelikte hazırlanmıştır. Okulun günlük çalışma programının da bu çerçevede her okulun, kendi özellikleri göz önünde bulundurularak kendisi tarafından hazırlanması istenmiştir.

O zaman, kent ve kasaba okullarındaki haftada 20 saatlik kültür dersine karşılık, köy okullarında 18 saat kültür dersi konmuştur. Buna, tarım ve iş dersleri ile ilgili hedefler de eklenmiştir. Beden eğitimi ve müzik dersi, program dışı olarak, sabah ve öğlen birinci derslerden önce öğrenciye 10 dakika cimmastik yaptırılarak ve şarkı söylenilerek gerçekleştirilmiştir.

Derslerin ve program içeriklerinin, çocuğun yakın çevresi ile bağ kurularak öğretilmesi istenmiştir. Okulun açılışı ve ulusal günlerin kutlanmasının köylülerin katılımı ile birlikte olması üzerinde durulmuştur.

Öğretimde Atatürk'ün de sık sık yinelediği çağdaş eğitim ilkelerinden olan çevre koşullarına, hayatilik ilkelerine ve öğrencilerin gereksinimlerine yanıt verecek bir biçimde yapılması öngörülmüştür. Örneğin, "yazma" derslerinde dilekçe yazmak, evlenme, doğum, ölüm ve yer değiştirme belgeleri ile tutanak düzenlemek gibi konulara yer verilmiştir.

Tabiat Bilgisi derslerinde de yetiştirdiğimiz ürünler, ürünleri elde etmek için köyde kullanılan araçlar, daha iyi ve daha bol ürün elde etmek için kullanılan araç ve makineler, bunların nasıl kullanıldıkları, daha bol ve daha kaliteli ürün alabilmek için yapılması gereken işler vb. üzerinde durulmuştur.

İş ve tarım çalışmalarının da söz, yazı ve kalemle değil, bizzat iş yaparak ve öğrenciye iş halinde yaptırılması istenmiştir. Bu da üretime yönelik bir etkinliktir. Bu dersin programında da öğrencinin kendi el, yüz ve ayak temizliğinden başlanmış, okul ve ev eşyalarının temizliği, okul tarla, bağ ve bahçede sebze ve meyve yetiştirilmesine önem verilmesi istenmiştir. Bunların hepsi 20. yüzyılın ilk yarısında dünya eğitim bilimleri kitaplarında ileri sürülen, fakat tam gerçekleştirilmeyen ilkelerdi.

Program Projesinde verilen örnek çizelgelerde her sınıfta öğretmenli ve öğretmensiz geçecek saatlerde hangi derslerin öğretileceği saptanmıştır. Cumartesi günleri hariç olmak üzere, sınıflar ya bağımsız yahut da birleştirilmiş olarak öğleden evvel ya da öğleden sonra öğretim yapmaktadır. Hangi sınıfların öğleden evvel ya da öğleden sonra öğretime tabi tutulacağı, ilköğretim müfettişinin görüşü alınarak, başöğretmen ya da öğretmen tarafından sağlanması istenmiştir.

III. Köy Enstitüsü Mezunu Öğretmen Yetiştikten Sonra Bunların Çalışacakları Okullarda Uygulanan Öğretim Programı

1940 yılında açılan köy enstitüleri, 1944 yılında

mezun vermeye başlayınca, Bakanlık 7.XI.1944 tarihli ve 1316/20 sayılı, Talim ve Terbiye Dairesi başlıklı bir genelge yayımladı. Bu genelge, 4.XII.1944 tarihli ve 305 sayılı Tebliğler Dergisi'nde çıkmıştır.

Bu genelgede, köy entitüsü mezunu öğretmenlerin okutacakları sınıf ve dersler hakkında bilgi verilmiştir. Genelgede, yeni duruma göre, bir "Yeni İlkokul Programı" hazırlandığı ve yakında bastırılacağı bildirilmekte ise de, bu program yayımlanmamıştır. 1946 seçimlerinden sonra, üst yöneticilerin değişmesiyle bu girişimin sonuçlanmadığı sanılıyor. 1948 yılında yayımlanan İlkokul Programı'nda köy ve kent okulları arasında program bakımından bir fark gözetilmemiş, yalnız Hayat Bilgisi dersi için bazı çevre konularına işaret edilmiştir.

Söz konusu genelgede her sınıfta günde beş saat-ten haftada 30 saat ders gösterilmiştir. Ayrıca her gün, ilk derslerden önce 10 dakika temizlik ve 15 dakika da cimmastik yaptırılacağı hükme bağlanmıştır.

Bu yeni duruma göre her ders 40 dakikadır. Tarım ve iş dersleri, işlerin durumuna ve gereksinimlere göre, aralıklı ya da sürekli olarak, beş saat bir arada yapılabilecektir.

Dersler, yerel koşullara göre, öğleden önce ya da güneş batmadan bitmek üzere, öğleden sonra yapılır. Kış aylarında dışarda çalışma olanağı bulunmadığı zamanlarda Tarıma ayrılan saatlerde öteki ders gösterilir.

Köy okullarında beş yıl okutulacak kültür dersleri 70-100 hafta, Tarım dersleri 35-50 hafta, iş dersleri ile teknik çalışmalar da 35-50 hafta sürmektedir.

Böylece yeni yetişen köy enstitüsü mezunu öğretmenlerle, 1939'da hazırlanan Köy Okulları Program Projesi, köyde üretici bir eğitim anlayışı ile, daha etkili bir biçimde uygulanabilir bir hale getirilmiştir.

305 sayılı Tebliğler Dergisinde yayımlanan bu genelge ile, köy okullarının köy enstitülerindeki eğitim ve öğretim ilke ve yöntemlerinin uygulandığı küçük ölçüde bir işletme olması amaçlanmıştır. Buna göre, her bir köy okulu, birer iş ve hayat okulu olacaktır.

Köy ve Bölge Meslek Kursları

1942 yılında yayımlanan 4274 sayılı "Köy Okulları ve Enstitüleri Teşkilat Kanunu"nun 14. maddesi bölge pansiyonlu okulu kurulmasını emretmektedir. Yasaya göre, "Bu okullara, bölgeye giren köylerden nüfus durumlarına göre en yetenekli çocuklar alınır. Bu çocuklar, bölge okulunda köyü hesabına okutulur. Yiyecekleri ile yatak takımları, kendi köylerinin ihtiyar meclislerince sağlanır." Bu husus kamuoyunda pek bilinmemektedir.

1944 yılında köy enstitüsü mezunu öğretmenler işe başladıktan sonra, bu madde işletilmek istenmiştir. Bunun için, yukarıda söz konusu olan 7. XI. 1944 tarihli genelgede bu konu üzerinde şöyle durulmuştur:

"3-4274 sayılı kanuna göre, köy enstitüsü mezunu

öğretmenlerin çalışacakları köy ve bölge okullarına devam eden öğrenciler, beş yıllık ilkokulu bitirdikten sonra, zorunlu öğrenim çağı olan 16 yaşını tamamlayıncaya kadar "Köy ve Bölge Meslek Kursları"na devama zorunludurlar. Köylerdeki okuma yazma bilmeyen yetişkin halkla türlü nedenlerden ilkokula devam edemeyen gençlerin, akşam okullarına devam edebilecekleri de aynı kanunla sağlanmış bulunmaktadır. "Daha sonraları kabul edilen 5955 sayılı yasa ile zorunlu öğrenim yaşı 14'e indirilmiş, isteğe bağlı olarak 16 yaşını tamamladığı ders yılı sonuna kadar uzatılmıştır.

"Köy ve Bölge Meslek Kursları Öğretim Programı Taslağı" da yayımlanmıştır. (Edis, Bedri. Millî Eğitim Düsturu, 7. Cilt, Programlar. İstanbul, 1947, s. 307-348) Aynı basımı da vardır.

Bu kurslarda, öğrenciler, aynen ilkokulda olduğu gibi, hem sanat ders ve çalışmaları, hem tarım ders ve çalışmaları hem de kültür dersleri göreceklerdi. (Burada, "görecektiklerdi" diyoruz. Çünkü, o tarihte yeni açılan bir köy okulunda böyle bir kurs açılmazdı. Bu, ancak beş yıllık bir ilkokul öğreniminden sonra açılacaktı. Belki eskiden açılmış bulunan okulların bulunduğu köylerde açılan kurslar vardı. Bunların sayılarını bilmiyoruz. Buradan, bu programın, daha çok 1949 yılından itibaren uygulama imkanı olduğu anlaşılmaktadır. Bu bakımdan, bu program, daha çok bir hazırlık programı" niteliği taşımaktadır.)

Kurslarla ilgili programda şu dersler yer almıştır:

Sanat ders ve çalışmaları:

1. Demircilik ve maden işleri
2. Dülgerlik, doğramacılık ve marangozluk (ağaç işleri)
3. Yapıcılık,
4. Biçki, dikiş, dokuma ve örtücülük.

Tarım Sanatları (Kızlar İçin)

Tarım Ders ve Çalışmaları:

1. Sebzeçilik
2. Meyvecilik
3. Bağcılık,
4. Hayvan bakımı
5. Tarla Ziraatı.

Kültür Dersleri:

1. Türkçe: Okuma, Yazma, İmla
2. Türkiye Coğrafyası
3. Türk İnkılap Tarihi
4. Yurttaşlık Bilgisi
5. Aritmetik ve Geometri
6. Köy Sağlık Bilgisi
7. Çocuk Bakımı (Yalnız Kızlar İçin),

Program taslağında hangi konulara yer verileceği de belirtilmiştir.

Bu programda her ders, dört yıla göre planlanmıştır. Buradan, her çocuğun, normal olarak, 12 yaşında ilkokulu bitireceği ve ondan sonraki 4 yılı da köy ve bölge meslek kurslarında zorunlu olarak

okuyacağı anlaşılıyor. Böylece Hasan Âli Yücel'in bakanlığı döneminde köy okulları, 4274 sayılı yasa ile 8, hatta 9 yıllık zorunlu bir eğitim vermiştir yahut vermeyi planlamıştır denilebilir.

Ayrıca, okula herhangi bir nedenle gidememiş ilköğretim çağındaki çocuklardan yaşı ilerlemiş olanlar hakkında da alınabilecek özel önlemler, 30.X.1944 gün ve 430 sayılı Talim ve Terbiye Kurulu kararı ile belirlenmiştir. Buna göre:

1. Yaşı 11 olanlar, birinci sınıfa kaydedilerek normal öğrenimlerine devam edecekler;
2. Kalabalık okullarda çift öğretim uygulamasına gidilecek,
3. 12-16 yaşlarındaki çocuklar için "yetiştirici özel sınıf"lar açılarak, yıl sonunda sınavla, normal 3. 4. ve 5. sınıflara alınabilecek;
4. Gezici kadın kursu açılan ve ilkokulu bulunmayan köylerdeki kursların öğretmenleri de, bu köyde okula devam çağında bulunan çocuklar için aynı zamanda birer "yetiştirici özel sınıf" açıp yönetmekle de zorunlu tutulmuştur. (Tebliğler Dergisi, Sayı: 322)

"Özel sınıflarda ilkokul programının aynen uygulanması, amaca uymadığı gibi, mümkün de değildir. Bu sınıflara devam edecek çocukların önemli kısmının Hayat Bilgisi dersi kuvvetli olduğu gibi, zihni hesapları da ileridir. Bunlara, okuma ve yazma yanında, aritmetik ve kısmen de Hayat Bilgisi dersi verilmesi uygun görülmelidir. Bu gibilere, öğrenim süresi sonunda, okuma ve yazma belgesi verilmelidir."

Görüldüğü üzere, Hasan Âli Yücel, başta İlköğretim Genel Müdürü İsmail Hakkı Tonguç olmak üzere, çalışma arkadaşlarıyla birlikte, yurdun dört bir yerindeki çocuklarımıza ve gençlerimize 16 yaşına kadar okuma ve yazma öğretmeyi, hem de bir meslek kazandırmayı amaç edinmiştir. Bununla ilgili yasal düzenlemeyi ve programları hazırlatmıştır.

1939 tarihli Köy Okulları Program Projesi ve bunu daha geniş bir çerçevede uygulama olanağı sağlayan 1944 genelgesi ile Köy ve Bölge Meslek Kursları Program taslağı, 1948 programına kadar uygulanmıştır. 1948 tarihli İlkokul Programı, kent ve kasaba okulları ile köy okulları arasındaki ayrılığı kaldırarak, hepsini, aynı programa bağlamıştır. Yalnız, bu programda yaptığı şu açıklama, daha önceki programlardaki görüşün, kısmen de olsa, yeni programa yansıtıldığını göstermektedir:

"Köylerde öğretmen, Tarım-İş çalışmalarında kendini programdaki saat kaydı ile bağlı hissetmeyecek, bu çalışmaları, çevrenin tarım işlerinin bol ve çeşitli olduğu mevsim ve fırsatlardan yararlanarak artırmaya ve çocuklara, gerçek iş içinde çalışma ve istihsal (üretimi) alışkanlıkları kazandırmayı gayret edeceklerdir." (İlkokul Programı, 1948, s. 29) Programda yer alan bu anlatımlar, Bakanlık üst yöneticileri değişse de, eğitim biliminin gereği olan ilke ve yöntemlerin varlıklarını devam ettirdiği görülmektedir.

Derslerin programları arasında köy ve kent için bir fark gözetilmemiştir. Yalnız Hayat Bilgisi dersinde her sınıf için konular belirlendikten sonra, "Bu Hayat Bilgisi konularından köy hayatı dışında kalanların köylerde işlenmesine gerek yoktur. Buna karşılık, köy okullarında aşağıdaki konular üzerinde ayrıca durulacaktır." denmiştir. (İlkokul Programı, 1948, s. 56, 73, 88)

Söz konusu konular çevresel konulardır. Bunlardan da "Köy Okulları Program Projesi" etkili olmuştur.

Köy ve Bölge Meslek Kursları ile ilgili olarak yukardaki resmî düzenlemeler yapılırken işin teknik yönleri, bu alanın planlayıcısı ve uygulayıcısı İlköğretim Genel Müdürü İsmail Hakkı Tonguç tarafından İlköğretim dergisinde yazılan yazılarla açıklığa kavuşturulmaya çalışılmıştır. Bu yazılardan bazıları şunlardır:

* "Köy Okullarının Yönetimi", İlköğretim, Sayı: 189-191, 15 Şubat 1945;

* "Köy Bölge Okulları ve Bir Bölge Okulu Örneği", İlköğretim, Sayı: 195-197, 15 Aralık 1945.

* Köy Okullarında Teknik Eğitim ve Öğretim", İlköğretim, Sayı: 201-205, 15 Nisan-15 Mayıs 1946.

Sonuç:

Eğitim bilimlerinin (pedagojinin) dünyada ulaştığı en yüksek düzey XX. yüzyılın başlarında olmuştur. Bu zamanda, Avrupa başta olmak üzere, dünyanın birçok ülkesinde "yeni okullar" açılmış ve buralarda yeni öğretim ve eğitim anlayışları uygulamaya konulmuştur. Ülkemizde bunların etkisi, hemen hemen aynı zamanlarda görülmüş ise de, Cumhuriyet dönemine kadar belirli bir gelişme göstermemiştir. Cumhuriyet döneminde, eğitimle ilgili bu ileri görüş ve düşüncelere cumhuriyetimizin kurucusu Mustafa Kemal Atatürk tarafından sahip çıkılmıştır. Atatürk, bunları çeşitli vesilelerle ifade etmiştir. Bunlar, 1923'te Misak-ı Maarif adı ile bilinen Başkanlık genelgesinde de dile getirilmiştir. Ancak, bunlar Cumhuriyet döneminde de kolayca yaşama geçirilememiştir.

1935'te Bakan Saffet Arıkan'ın başlattığı öğretmen yetiştirme ve köy öğretmen okulları hareketi ile eyleme dönüşmeye başlayan öğretimde ayanîlik, etkinlik, çevre koşullarına uygunluk, hayatilik, üreticilik, kendi kendine yönetim gibi ilkeler 1939'dan itibaren, Hasan Âli Yücel'in bakanlığı döneminde büyük ölçüde gerçekleşmiştir. Yaparak ve yaşayarak öğrenme, köy enstitülerinde olduğu gibi, köy okullarının da temel öğretim yöntemi olmuştur. Böylece, bizde de 1896'da başlayan eğitimde yenileşme hareketi, 1930'lu yılların sonuna doğru doruk noktasına erişerek yasal bir nitelik kazanmıştır. Buna göre uygulamalar başlatılmıştır.

Özellikle Hasan Âli Yücel'in bakanlığı döneminde kurulan köy enstitülerinin mezun vermesiyle, bu çağdaş görüş, düşünce ve uygulamalar, bir plan ve programa bağlanarak, yurt düzeyinde yaygınlaşmaya başlamıştır. Bu hareket, sadece beş yıllık bir ilkökul

öğrenimiyle de sınırlı kalmamış, 3-4 yıllık kültür dersleri veren Köy ve Bölge Meslek Kurslarıyla 16 yaşına kadar olan çocuk ve gençlerin hayata başarı ile uyum yapabilecek bir biçimde eğitilmeleri sağlanmıştır. Böylece, mesleğe ve hayata yönelik 8-9 yıllık bir ilköğretim, ülkemizde ilk kez Hasan Âli Yücel'in bakanlığı döneminde gerçekleştirme yolunda büyük adım atılmış bulunuyor.

Yukarda açıklanan biçimdeki bir eğitim ve öğretim ile Atatürk'ün 1923'te TBMM'sini açış konuşmasında söylediği gibi "bilgi"nin hayatta işe yarayan bir aygıt haline getirilmeye çalışıldığı görülmektedir. Böyle bir yöntemle çocuklarımız ve gençlerimiz, yaparak ve yaşayarak bilgi ve beceri kazandıkları gibi, doğayı bir araç olarak kullanarak, üretimde bulunmak hatta ekonomik bir değer yaratmak olanağı bulmuşlardır.

27.1.1954 tarihinde kabul edilen 6234 sayılı "Köy Enstitüleri ile İlköğretim Okullarının Birleştirilmesi Hakkında Kanun", bu uygulamalara olanak sağlayan 3803 ve 4274 sayılı yasaların birçok maddesini yürürlükten kaldırmıştır. Böylece 4274 sayılı kanunun 14. maddesi yürürlükte kaldığı halde "Köy ve Bölge Meslek Kursları"nın çalışmasına olanak sağlayan aynı kanunun 10. maddesinin A fıkrasının 1., 2. ve 3. bentleri yürürlükten kaldırılmıştır.

Böylece bunu gerçekleştirecek öğretmen yetiştirme işi, bu yasa ile son bulmuştur. Artık iş, sanat, üretim, işlik, araç ve gereç gibi kavramlar, öğretmen yetiştiren kuruluşlarda eski değerini kaybetmiştir.

Hasan Âli Yücel pedagoji kitaplarının yazdığı çağdaş eğitim ve öğretim ilkelerini kitap sayfalarından hayata geçiren bir Milli Eğitim Bakanı olarak Türk Eğitim Tarihindeki yerini almıştır.

KAYNAKÇA

- Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri, Cilt: I, Ankara: Türk Tarih Kurumu B., 1961. İkinci Basım.
- (Baltacıoğlu), İsmail Hakkı. Talim ve Terbiyede İnkılap. İstanbul: Kanaat K., 1927. İkinci Basım.
- Binbaşıoğlu, Cavit. Öğretmen Yetiştirme Açısından Türkiye'de Eğitim Bilimleri Tarihi. İstanbul: Millî Eğitim B., 1995.
- Edis, Bedri. Milli Eğitim Düsturu. 7. Cilt, Programlar. İstanbul: 1947.
- İlkokul Programı. Ankara: Millî Eğitim B. 1948.
- Keramet, Salih Nigâr. Fikret'in Hayat ve Eseri. İstanbul: İlhami-Fevzi M., 1926.
- Mehmet Refet (Hazergratlı) Terbiye-İ Dimağı ye yahut Usul-i Terbiye. İstanbul: Âlem M., 1312 (1896).
- Öğretmen Ansiklopedisi ve Pedagoji Sözlüğü. İstanbul: Bir Yayınevi, 1953.
- Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı: 1923-1983. İstanbul: Millî Eğitim B., 1995.
- T.C. Millî Eğitim Bakanlığı Tebliğler Dergisi. Çeşitli sayıları.
- Tedrisat Mecmuası. Sayı: 47-4. Yıl: 1919.
- Tonguç, İsmail Hakkı. "Köy Bölge Okulları ve Bir Bölge Okulu Örneği", İlköğretim. Sayı: 195-197. Aralık 1945.